

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE, MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN KURUMLARDA ARMONİ ve İŞİTME EĞİTİMİNE YÖNELİK PROGRAMLARIN İNCELENMESİ *

Yrd.Doç.Dr.A.Metin KARKIN

*1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze
Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi
SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta

Giriş

Geçmişte 'Musiki Muallim Mektebi' ile başlayan ve günümüzde Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı adı altında Müzik Öğretmeni yetiştiren kurumlar, ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirme çalışmalarını sürdürmektedirler. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumların geleceğe dönük plan ve programlarının hazırlanması ve yapılması açısından kurumlar arası fikir birliği ve ortak yaklaşımların saptanması son derece önem taşımaktadır.Günümüzde giderek hızla çoğalan Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında; özel yetenek sınavlarındaki öğrenci seçimleri, fiziki şartlara uygun olarak sınıftaki öğrenci sayısının ayarlanması, yeterli sayıda öğretim elemanlarının bulunması, araç-gereç donanımı ve fiziki yapı ön planda tutulmakta olup, temelde alt yapının sağlamlığı müzik öğretmeni yetiştiren bu bölümler için dikkate alınması gereken önemli bir durum olarak görülmektedir.

Müzik Öğretmeni yetiştiren kurumlarda Müzik Öğretmenliği Lisans Programı çerçevesinde amaçlara uygun, diğer bir deyişle müzik öğretmenliği görevi için gerekli davranışları kazandırmaya yönelik bir eğitim verilmesine çalışılmakta ancak, uygulamada verilen bu eğitimin ve kazandırılan davranışların müzik öğretmenliği açısından gerçekleşme durumu önemli araştırma konularından birisi olarak görülmektedir ve bu araştırmalara süreklilik kazandırılmasının gerekliliğine inanılmaktadır. Müzik Eğitimi Bölümleri üniversitelerdeki yeni yapılanma girişimi çerçevesinde yeni bir yapıya kavuşturulmak istenmiş ve bu yeni yapıda uygulanan eğitim programlarında özel alan içerikleri olarak müziğin yapı elemanlarını oluşturan, ritm,melodi,armoni,sesin kullanımı, çalgının kullanımı, sesin tınısı ve rengi gibi öğeler çeşitli derslerde yerlerini korumuşlardır. Ancak süre ve nitelikler açısından mevcut programın geliştirilmesine yönelik çeşitli eleştirilerin de yönetildiği izlenmektedir.

Müzik öğretmeni yetiştirmede, müzik eğitimcileri öğrenci ile sürekli bir etkileşim ortamında olduğundan, müzik eğitiminin hedefleri doğrultusunda davranış değişiklikleri oluşturmakla sorumludur.Müzik öğretmenliği eğitimi bu açıdan programlı ve sürekli olmak durumundadır.

"Müzik öğretmeni, müzik dalında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlilikleri kazanarak, öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş kimse demektir."(Uçan,1987)

Müzik öğretmeni yetiştirmenin geçmişine bakıldığında ; "Müzik eğitiminin imparatorluk döneminin ilk evrelerine kadar uzanan bir geçmişi olmasına karşın, müzik öğretmenliği yetiştirme işine ilk kez cumhuriyet döneminin hemen başlarında 1924 yılında Ankara'da kurulan Musiki Muallim Mektebi'nde (Müzik Öğretmen Okulunda) başlanmıştır.Bu okulun fiziki yapı-kullanım ve işleyiş olarak zamanla daha çok ve giderek yalnızca sanatçı yetiştiren bir kuruma dönüştürülmek istenmesi, müzik öğretmeni yetiştirme işi, 1937-1938 eğitim yılından itibaren Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'nde açılan müzik şubesinde sürdürülmüştür.Bu süreçle birlikte bir orta öğretim kurumu olan Musiki Muallim Mektebi, öğretmen yetiştiren koluyla bir yüksek öğretim kurumu olan Gazi Terbiye Enstitüsü'ne bir bölüm olarak bağlanıp aktarılmıştır. Bu kurumlarda müzik öğretmeni yetiştirmede nitelikleri birbirinden az çok farklı çeşitli programlar uygulanmış, çeşitli yaklaşımlar izlenmiştir."(Uçan,1997)

Müzik Öğretmenliği Lisans Programında 'Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi'

Geçmişte ve günümüzde 'Müzik Öğretmeni Yetiştirme' işine bir göz atıldığında; "Cumhuriyet yönetimi, Ulu Önder Atatürk'ün yönlendirmesiyle bireylerimizi ve ulusumuzu çağdaş yaşamın gerekleri doğrultusunda 'hızla değiştirip geliştirme' ve 'ulusal kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma' hedefleri doğrultusundaki işlevleri nedeniyle örgün genel müzik eğitimine büyük önem vermiş, bunun temel gereği olarak 'Müzik Öğretmeni Yetiştirme' işini öncelik ve ivedilikle ele almış, Cumhuriyetin ilanının üzerinden bir yıl bile geçmeden gerçekleştirdiği ilk köklü atılımlardan biri olarak, bu konuda gerekli kararları alıp 1 Eylül 1924

tarihinde Musiki Muallim Mektebi'ni kurmuştur. Bu mektep 1 Kasım 1924 tarihinde öğretime açılmıştır.”(Uçan, 1994) Günümüzde ise artık Eğitim Fakültelerine bağlı olarak Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı adıyla müzik öğretmeni yetiştirme işini sürdürmektedir. Müzik öğretmeni yetiştiren çeşitli kurumlardaki müzik eğitimi programları arasında uygulanma süreci açısından manidar bulunmayan bazı farklılıklar olmakla beraber temelde benzer özellikler daha fazla görülmektedir. Fakat yine de müzik öğretmenliği lisans programındaki, müzik, genel eğitimcilik ve müzik eğitimciliği bilgisi alanları, ders çeşidi ve ders dışı çalışmalar için ayrılan zamanın yetersizliği, müziğin felsefi, bilimsel ve teknolojik temellerin konu edildiği derslerin eksikliği, çağdaş Türk Müziği ile uluslar arası müzikler arasında kurulan dengelerin yeterli olmayışı müzik eğitimcileri açısından önemli eksiklikler olarak benimsendiği söylenebilir. Müzik öğretmenliği lisans programında yer alan 'Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi' dersinin, müziksel yaratıcılık, müziksel çözümlenme, müziksel düşünme ve müziksel yeteneklerin değerlendirilmesi açısından bu programda önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Müzik Eğitimcileri ise, öğretme deneyimlerine dayanarak, öğrencilerin temel müzik bilgisi ve becerilerini en iyi şekilde kavramalarının, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi ile mümkün olabileceğini vurgulamaktadırlar. Müziksel işitmeyi, çokseslilik çalışmalarını ve müzik formları bilgisini kapsayan bu dersin yeterli bir zaman dilimine yayılmaması özellikle ders içeriklerine bir sınırlama getirmekte, bu bağlamda, müzik öğretmenliği açısından istenilen temel nitelikleri olumsuz yönde etkileyebilecek bir ortam oluşturacağından kuşku duyulmaktadır. Öğrencilerin, programda yer alan derslerde başarılı olması, bu programdaki her bir alan dersine gösterdiği ilgi ile doğru orantılıdır. Çünkü her dersin içeriğinin, müzik öğretmeni yetiştirme programını bütünlüğü bir yapı ve özelliğe sahip olması gerekmektedir.”Program geliştirme sürecinin temel niteliklerinden biri olarak genel kültür ve öğretmenlik formasyon dersleri içeriklerinin de özel alan ders içerikleri ile bütünlüğü sağlanması, giderek bu bağlamda özel alan ders içeriklerinin birbiriyle daha etkin duruma getirilmesi önem taşımaktadır.” (Varış,1971)

Öğrencilerin çeşitli alanlardaki bu derslerde kazandıkları temel davranışların müzik öğretmenliği görevini yerine getirecek yeterlikte olma derecesi onların mezun olduktan sonraki meslek yaşantılarında önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Müzik öğretmenliği lisans programında okuyan ve 4 yıllık eğitim sürecinden geçen müzik öğretmeni adaylarının donanımlı, verimli ve yaratıcı olabilmeleri için çağdaş anlamda bütünlük taşıyan bir müzik öğretmeni yetiştirme programına ve mevcut programların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bugünkü program çerçevesinde “Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi” dersine daha önceleri yapılan bazı yaklaşımlar şöyle sıralanmaktadır.

1925 yılında Musiki Muallim Mektebi Talimatnamesinin 8. maddesinde Musiki Muallim Mektebi'nde tedris edilecek dersler içerisinde armoni eğitimi (Armoni, Kompozisyon, Kontrapuan) isimleri ile yer alırken 1931 yılında armoni eğitiminin, Musiki Muallim Mektebi Talimatnamesinin 7. maddesinde de aynı isimle yer aldığı izlenmektedir. (Uçan, 1982)

“Dikey ve yatay çokseslendirme derslerinin konu alanlarını içeren derslere 63 yıl önce Musiki Muallim Mektebi yönetmeliği 8. maddesine göre; armoni, kompozisyon ve kontrapuan adlarıyla rastlanmaktadır. Gazi Eğitim Enstitüsüne (Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü) bağlı bir bölüm olarak müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla oluşturulan yıldan bu yana geçen süre içerisinde bu kurumlarda temel sayılabilecek üç öğretim programı görülmektedir. Birinci Program; 120 no 2/9/1941 tarihli kararla maarif vekilliğince kabul edilip yürürlüğe giren “Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü” müfredat programında yer alan müzik şubesi teorisi dersi öğretim programı, ikinci program; 110 sayı 10/4/1970 tarihli kararla Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilip yürürlüğe giren Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü müfredat programı Müzik Teorisi dersi öğretim programı, Üçüncü program ise ; yine Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilip yürürlüğe giren önce dört yıllık ‘Eğitim Enstitüsü’ sonra Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Dikey ve Yatay Çokseslendirme dersleri öğretim programlarıdır. (Sağlam, 1988) Temel Sayılacak bu üç programa, günümüze kadar iki müfredat programı daha eklendiği görülmektedir. 1982 yılından sonra mevcut olan müfredat programına eklenen iki programla birlikte, armoni dersinin 1998 yılına kadar ‘Armoni-Kontrapuan-Eşlikleme’ ismi ile yer aldığı, 1998 programında ise bu dersin adının halen yürürlükte olan ‘Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi’ dersi olarak belirlendiği izlenmektedir.

Musiki Muallim Mektebinden günümüze kadar olan müfredat programlarına bakıldığında işitme eğitimi dersine; ‘Kulak Terbiyesi’, ‘Kulak Eğitimi’, ‘Kulak Eğitimi ve Solfej’, ‘Müziksel İşitme-Okuma ve Yazma Eğitimi’, ‘Müziksel İşitme-Okuma’, armoni dersine ise; ‘Teori’, ‘Müzik Teorisi’

(Armoni ve Kontrpuan), 'Dikey ve Yatay Çokseslendirme', 'Armoni-Kontrpuan-Eşlikleme' isimleri verilerek değişik yaklaşımlarda bulunulduğu izlenmektedir.

Programın tarihsel evrimine bakıldığında bugün "Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi" ismi ile programda yer alan armoni ve işitme eğitiminin 1941 programında sadece 'Teori' olarak isimlendirildiği görülmektedir. Fakat teori sözcüğü geniş kapsamlı bir sözcük olup, Armoni-Kontrpuan dersleri dışında belli konulardaki çeşitli teorik bilgi alanlarını da kapsadığından 'teori' dersi 1940'lı yıllardan günümüze doğru daha çok armoni içerik sınırı ile tutarlı bir ders isimlendirilmesine gidilmiş, 1970 programında bu ders, 'Müzik Teorisi' olarak isimlendirilmiştir. Bu gelişmeler sonunda Müzik Teorisi isminin yanına parantez içinde Armoni-Kontrpuan açıklaması da yapılmıştır. 1978 programında ise; 'Müzik Teorisi' dersine 'Dikey ve Yatay Çokseslendirme' isminin verildiği ve farklı sınıflarda yer aldığı görülmektedir. Temelde 1941 ve 1970 programlarının 'Teori' ve 'Müzik Teorisi' adı altında görülen bu ders içeriklerinin dikey ve yatay çokseslendirme konularını içerdiği bilinmektedir. Böylece, 1941'lerden başlayarak gelen uygulamanın sonuçlarına göre uygulanan programda daha çok yatay çokseslilik içeriklerinin büyük bir ağırlık kazandığı değerlendirilmesi yapılmıştır. Böyle bir değerlendirmede, öğrencilerin dikey çokseslendirmedeki başarı derecelerinin öğrenci-öğretmen-program üçlüsündeki olumsuz etkileşimden dolayı istenilen düzeye ulaşamamaları etken olmuştur denilebilir. Bu değerlendirmenin ışığında 1978 programındaki dikey çokseslendirme boyutu program uygulamalarında III.sınıfın I. ve II. yarıyılında yatay çokseslendirme olarak belirlenmiştir.

"Müzik Öğretmeni Yetiştirmede köklü bir değişiklik Yüksek Öğretim Yürütme Kurulunun 4.11.1997 tarih, 97.392761 sayılı kararı ile olmuştur. Musiki Muallimden bu yana Müzik Öğretmeni Yetiştirme, bağımsız bir kurum ya da bölüm olarak sürdürüle gelmiştir. Fakat söz konusu Müzik Öğretmeni Yetiştirme, 1998/1999 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Eğitim Fakültelerinin yeniden düzenlenme çalışmaları sonucuna göre bu Fakültelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünün Müzik Öğretmenliği Programı Anabilim Dalı olarak sürdürülmektedir." (Şentürk,N.) 1998 yılından itibaren Y.Ö.K.'nun uyguladığı programda işitme ve armoni dersleri "Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi" adı altında toplanmış olup bu ders, müzikte kuramsal bilgileri, işitme eğitimi ve müzik biçimlerini, Türk ve Batı Müziğinde Armoni Kontrpuan, müzikte stil, üslup ve tür, çeşitli yapıları ve eğitim-okul müziği örneklerini inceleme, analiz, tek ve çokses algılama, ritmik yapıları tanıma, nota çözümüleme okuma ve yazma, müzik üretme tekniklerini kapsar. Bölümlerde ise 1.sınıftan itibaren 3 dönem okutulmaktadır.

Sonuç

Müzik öğretmeni yetiştirmede; Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarına düşen sorumluluk oldukça fazladır. Günümüzde yapılan araştırmalarda ve çalışmalarda 'Nasıl Bir Müzik Öğretmeni', 'Nitelikli Müzik Öğretmeni', 'Müzik Öğretmeni Sorunları' gibi konulara yer verilmesi, gerçekten Müzik Öğretmeni yetiştiren kurumlarda eğitim gören öğretmen adaylarının nasıl bir öğretmen modeli olarak mesleki hayatına başlayacağı endişesini de dile getirmektedir. Giriş yetenek sınav kriterleri, düz lise/güzel sanatlar liseleri başvuruları, bölümlerin fiziki durumları ve öğretim elemanı sayısının yeterliliği mevcut Müzik Eğitimi Anabilim Dallarına için bir bütünlük sağlamaktadır. Aslında daha da önemlisi halen yürürlükte olan Müzik Öğretmenliği Lisans Programının beklentilere tam olarak cevap verememesidir. Programın beklentileri kısmen yerine getirdiği görülmekle birlikte, programda yer almayan ya da süre bakımından yetersiz kalan dersler seçmeli dersler kapsamında telafi edilmeye çalışılmaktadır. İşte bunların sonucunda 'Nasıl Bir Müzik Öğretmeni' sorusuna verilecek yanıt oldukça zordur. Musiki Muallim'den günümüze kadar gelen derslerin çeşidi ve isimleri ne olursa olsun, yazılan yazılar ve yapılan araştırmalar da; müzik öğretmeni yetiştirmeye yönelik olarak çağdaş bir program anlayışı çerçevesinde nitelikli ve donanımlı bir müzik öğretmeni yetiştirilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

- UÇAN, Ali. (1997) **Müzik Eğitimi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s. 7 Ankara.
- VARIŞ, F. (1971) Eğitimde Program Geliştirme '**Teori ve Teknikler**' , sevinç Matbaası, s.119 Ankara.
- SAĞLAM, A.(1988) Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Okutulmakta Olan Dikey ve Yatay Çokseslendirme Dersleri Öğretim Programlarının İncelenmesi,**Yüksek Lisans Tezi**, s.7-8 Ankara.
- ŞENTÜRK, N.(2001) Musiki Muallim'den Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 21, Sayı 2.
- KARKIN, M. (2002) Müzik Eğitimi A.B.D'da 'Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi' ve 'Seçmeli Ders' Adı Altında Okutulan Armoni Dersinin Analizi ve Değerlendirilmesi Yayınlanmamış **Doktora Tezi Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara